

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 11.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

Készült a
a HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont támogatásával
az Irodalomtudományi Intézetben



A borítón:
Petőfi emlékére készített rajzok Mendel Farkas *Versfűzéréből* (1877)
és Lokody Antal versgyűjteményéből (1880-as évek)
Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár, Kolozsvár / Cluj-Napoca
(Ms. 3810. és Ms. 3029)



Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A köteteink honlapunkról letölthetők. Éljen jogaival!

ISSN 2063-8175

Kiadja a *reciti*, a BTK Irodalomtudományi Intézetének
recenziós portálja és hálózati kiadója • www.reciti.hu
Technikai szerkesztő: Etlinger Mihály
Borítóterv, tördelés: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötészet: Fellini Kft.

MÉSZÁROS GÁBOR

Hozzászólás az Árkádia-vitához

Pálóczi Horváth Ádám verse Csokonai sírkövéről

A *Hazai Tudósítások* 1807. január 14-ei és január 17-ei számában egy név és cím nélküli vers olvasható két részletben, amely a Csokonai Vitéz Mihály sírköve körül kibontakozó vitához, az Árkádia-perhez kapcsolódik.¹ A január 14-ei lapszámban cím helyett helyszín és dátum szerepel: „NAGY BAJOM 1 Januar.”, a január 17-ei számban cím helyett: *Csokonaira írtt Verseknek folytatása*. A vers előtt a következő előbeszéd olvasható:

NAGY BAJOM 1 Januar. A' Hazai Tudósításoknak 30, 35, és 37 Számjai alatt kihirdetődött Szó-váltások, kétségessé teszik előttem, annak a' született *Poétának*, a' kinek sírkövet készítenek, érdemlett emlékezetet' tartosságát. Az öszve egyeztetést ha várni lehetne is, nehezebb vele a' dolgon segíteni, mint gondolnánk: kivált ilyen keresetlen Bírónak, mint én, a' kinek még azt sem mondták: *Audiat haec tantum vel qui venit ecce Palaemon* Virg: Ec: 3: 50: de ha mondták volna is, meg kellene vallanom, hogy: *Non nostrum inter vos tantas componere lites* V 180 már én e'hez öreg vagyok. Mivel azomban *Csokonay* valóban megérdemli a' tartós emlékezetet; és azt neki megszerezni; a' mennyiben rajtam áll,

* A témáról a Csokonai Vitéz Mihály születésének 250. évfordulójára rendezett konferencián tartottam előadást „*A meg-haltt Csokonai Vitéz Mihály*” – *A Csokonai-recepció korai fejezetei* címmel. A konferenciát 2023. november 8–9-én a Debreceni Református Kollégiumban tartották, s készülő tanulmánykötetében egy teljesebb, a verset elemző tanulmányban fejtem ki gondolataimat a témáról. A jelen közleményben a szövegkritikai kérdésekre koncentrálok, és egy eddig egészében nem publikált szövegváltozatot közlök. Ezúton köszönöm Csörsz Rumen Istvánnak a témában nyújtott segítségét.

1 N. n, cím nélkül, *Hazai Tudósítások*, 2.1, 4 (1807. január 14.): 29–31; N. n, „*Csokonaira írtt Verseknek Folytatása*”, *Hazai Tudósítások*, 2.1, 5 (1807. január 17.): 38–39.

én is tartozom: a' helyett, hogy a' kö *monumentum* felül való intézetben közbe szóljak; abba a' kis Halottas Kronikámba, melyben szorossabb kötelességű Barátimnak időről időre *parentalni* szoktam, iktatom ez egynehány verset: utánna fogom tenni, ha megkapom, életének környüllalásos leírását is.

A közlemény tehát vállaltan a *Hazai Tudósítások* 1806-os, első évfolyamában folyt Árkádia-vitára reagál. Kazinczy Ferenc (30. szám, 1806. október 11.), Kis Imre (35. szám, október 29.) és Fazekas Mihály (37. szám, november 5.) korábbi levelezésének nyilvános megjelenése élénk irodalmi vitát indított el. A vita Csokonai Vitéz Mihály sírfelirata körül bontakozott ki: Kazinczy Ferenc az „ET. IN. ARCADIA. EGO” sírfeliratot javasolta a költő sírjára, amelyet a debreceniek városuk lebecsüléseként értelmeztek.

A szakirodalom tud a vers szerzőjének személyéről, Pálóczi Horváth Ádám-ról, azonban mint az Árkádia-vitára történő reflexiót és izgalmas kultúr- és irodalomtörténeti mondandóval bíró verset nem elemezte. A *Hazai Tudósítások*-ban közölt vers voltaképpen baráti szempontból szól hozzá a vitához, s szövege majdnem egészében megegyezik Horváth negyedik *Hol-mi* című gyűjteményes kötetében olvasható *Csokonai Mihály Sírköve* című verssel.²

A *Hol-mi*-beli variáns a fennmaradt legteljesebb kéziratos szövegváltozat, s feltehető, hogy a *Hazai Tudósítások*nak küldött vers tervezete.³ Ezt igazolja, hogy Horváth Ádám jellemzően gyűjteményes kötetként, valamint művek vázlatának lejegyzésére használta a *Hol-mi*-t. A kéziratban három helyen felcserélve olvashatók az egymást követő strófák a *Hazai Tudósítások*ban megjelent változathoz képest, s nem szerepel benne a vers elé írt előbeszéd.

A Csokonai Vitéz Mihály sírkövééről szóló vers egy variánsának másolata szerepel Pálóczi Horváth Ádám hátrahagyott írásai között; ezt a kéziratot az özvegy, Kazinczy Klára adományozta az Akadémiának. Ezzel a változattal nem egyezik a *Hazai Tudósítások*ban közölt vers és a *Hol-mi IV*-ben olvasható kézirat sem: olvasható benne az előbeszéd, a vers azonban csonka, és hiányoznak belőle a szerző jegyzetei. A kézirat címe, amelyben a Göcseji Helikonhoz kötődő művek megőrződtek: *Pálóczi Horváth Ádám halála után hagyott munkái*. Az MTA KIK Kézirattárában őrzik (jelzete: MTA KIK Kt. RUI 4r. 41., korábban: K 688), jelenleg két kötetbe kötve, de a tartalomjegyzék alapján öt rész

2 Csurgó, Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium Könyvtára, K 241. *HOLMI. Tom. IIIus, Pro anno 1791*. (A továbbiakban: *Hol-mi IV*), 191–193.

3 Écsy Ödön István sajtó alá rendezésében megjelent a vers, azonban nem teljes egészében. Écsy Ö. István, kiad., *Pálóczi Horváth Ádám Holmi-jának negyedik darabja*, Csurgói könyvtár 18 (Csurgó: Csurgói Református Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium, 1942), 81–84. A kiadványról részletesen lásd Mészáros Gábor, „Pálóczi Horváth Ádám *Hol-mi*-jének negyedik darabjáról”, *Irodalomismeret* 27, 3. sz. (2016): 64–75.

volt. Kazinczy Klára 1835-ben adta az Akadémiának, és a címlapon szerepel, hogy Döbrentei Gábor vette át.⁴ Az MTA Könyvtárában őrzött kézirategyüttes másolat, az *Első darab* tartalomjegyzéke előtt olvasható: „Leirta Kazintzy Gábor. 31dik Mártziusban 1834dik Esztendőbenn. – testvér Ötse az Özvegynek.”⁵ A hátrahagyott munkák első kötetének első darabja a Csokonai sírkövérről szóló vers. A másolatban a következő cím szerepel: *A' Csokonai sírköve felől*.⁶

A vers megjelent az 1871-ben kiadott, *Csokonai-emplény* című kötetben.⁷ A válogatás érdekes kiadvány a debreceni Csokonai-kultusz alakulásának szempontjából. A kötet emlékverseket és a Debrecenhez kapcsolódó helyekről, relikviákról közöl írásokat. Horváth versét Szana Tamás publikálta mint „hosszadalmas, áradozó költeményt”, amelyet inkább irodalomtörténeti értékéért, mintsem „benső értékéért” tart érdekesnek. A variáns közelebb áll Kazinczy Gábor másolatához, mint a *Hazai Tudósítások*ban megjelent vershez vagy a *Hol-mi IV*-ben olvasható kézirathoz. Szana Tamás közleményének bevezetője szerint Horváth Ádám „Hátrahagyott levelezésében” olvasta a művet, amely baráti szíveségből került hozzá. Szana átírásában a *Pálóczi Horváth Ádám halála után hagyott munkáiban* közölt vershez képest egy-egy szó szerepel más formában, illetve mindkettőből hiányoznak azok a szerzői jegyzetek, amelyek nagyon izgalmas kultúr- és irodalomtörténeti horizontot adnak a versnek, s olvashatók a *Hazai Tudósítások* közleményében és a *Hol-mi IV*-ben is. Felmerül, hogy Szana a „Hátrahagyott levelezés” alatt a Kazinczy Gábor által másolt *Pálóczi Horváth Ádám halála után hagyott munkáit* értette. Mégsem az ott szereplő változatot közli, az ugyanis csonka. A hátrahagyott munkák versében az utolsó sor: „S egy nyájas Amarillisban Pásztor Leányt rajzoltál.” Szana Tamás ezután még

4 A címlapon olvasható: Az I. kötet 1a. levelén: „Első darab”. Fölötte: „Vettem Majus 24. 1835. Döbrentei”. A címlap a 2a. levél, rajta ez szerepel: „Tekintetes Pálotzi Horváth Ádám Úr, több tekintetes Nemes Vármegyék Tábla-Birájja, a' Külső Somogyi, és a' Baranyai Tiszteletes Edgyházi Megye Coadjutor Curátora, Ügyvéd, 's több Esztendőkig Földmérő, *halála után hagyott, Poetriáival, és némelly Barátival való levelezései, 's többféle tárgyakról írott, munkái;* – mellyek öszveszedődtek, Kazintzy Klára Aszszonyság, a' megboldogult Úrnak Özvegygye, fel-vigyázása, és szorgalmatossága alatt, 's ajánllyá a' boldogult Úrnak Özvegygye, fel-vigyázása, és szorgalmatossága alatt, 's ajánllyá a' tisztelt özvegy, a' Méltóságos, 's Tekintetes Túdós Társaság vizsgallata alá, hogy őket; az örök semmiségtől megmentené 1835dik Esztendőbenn Márczius holdnapnak 24dik Napján.” Kiemelés az eredetiben. A hátrahagyott írások göcseji költőkörhöz kötődő darabjairól részletesen lásd MÉSZÁROS Gábor, „Lokalitás és női íráshasználat a 19. század elején: A Göcseji Helikon költői”, in *Női íráshasználat és kéziratok kultúra a hosszú 19. században*, szerk. Török Zsuzsa, Reciti konferenciakötetek 18, 39–55 (Budapest: reciti, 2022).

5 MTA KIK Kt. RUI 4r. 41. I. 134a.

6 Uo., I. 3–7.

7 SZANA Tamás, „Csokonai és Pálóczi Horváth Ádám”, in HAMAR László, szerk., *Csokonai-Emplény*, 17–20 (Debrecen: Ifj. Csáthy Károly, 1871).

32 sort sort közöl. Ahogy a *Hazai Tudósítások*ban megjelent versben és a *Hol-mi*-beli szövegváltozatban is 32 sor követi a „S egy nyájas Amarillisban Pásztor Leányt rajzoltál.” sort. Kazinczy Gábor másolatának előbeszédéből hiányzik a záró mondat is, amely a *Hazai Tudósítások* és Szana Tamás közleményében is szerepel: „utána fogom tenni, ha megkapom, életének környüállásos leírását is”. Ehhez Szana hozzáteszi: „Az életírás vagy elmaradt, vagy nem maradt fenn a költő kézíratai közt, az emlékvers azonban sajátkezű írásáról hiven lemásolva így hangzik: [...]”. Elképzelhető, hogy Szana Tamás egy mára elveszett vagy lappangó „Hátrahagyott levelezés”-ből közölte a verset 1871-ben, mert ő a teljes verset publikálta, valamint reagált az előbeszéd utolsó sorára, amely a *Pálóczi Horváth Ádám halála után hagyott munkáiban* nem olvasható.

Vargha Balázs *Csokonai emlékek* című kötetében közölte, a *Hazai Tudósítások*ban megjelent szövegváltozattal megegyezően.⁸ Ő egyértelműen a *Hazai Tudósítások*ból közli a verset.

Az egyik forráscsoport: a *Hol-mi IV* kézirat szövege, a *Hazai Tudósítások*ban közölt vers és Vargha Balázs közleménye, amely a folyóirat-megjelenést használta fel. Másféle forrás azonban az Akadémia Kézirattárában őrzött hátrahagyott írásként lemásolt verse, s – azzal együtt, hogy Szana Tamás talán a *Hazai Tudósítások* közleményét is felhasználta a szövegközléshez – úgy tűnik, más, egyelőre ismeretlen forrásból közölt variáns jelent meg a *Csokonai-emléknyben*.

A következőkben a *Hol-mi IV*-beli kézirat átírását közlöm.⁹ Az átírásban a betűhűségre törekedtem, és az RMKT XVIII. századi műveket közlő kiadások átírási elveit vettem alapul. A rövidítéseket jelöletlenül feloldom. A központosítás eltéréseit, a rövid-hosszú magánhangzók és mássalhangzók oppozícióját nem jelölöm. Horváth saját jegyzeteit idézőjelben közlöm, az ide beszúrt fordításokat és kommentárokat {}-ban. A Horváth által aláhúzott részeket kurzívval, az áthúzott részt <> között jelölöm. Ezúton is köszönöm Rédey-Keresztény János munkáját, aki a latin szöveghelyek ellenőrzésében segített.¹⁰

8 PÁLÓCZI HORVÁTH ÁDÁM, „Emlékverse”, in VARGHA Balázs, szerk., *Csokonai emlékek*, A magyar irodalomtörténetírás forrásai I, 268–271, 594–595 (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1960).

9 *Hol-mi IV*, 191–193.

10 A latin szerzők magyar nyelvű fordításaihoz az alábbi munkákat használtam: IUVENALIS, *Saturae: Decimus Iunius Iuvenalis szatírái*, ford. MURAKÖZY Gyula, Görög és latin írók 9 (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1964); OVIDIUS, *Átváltozások*, ford. DEVECSERI GÁBOR ([Budapest]: Magyar Helikon, 1964); VERGILIUS, *Összes művei*, ford. LAKATOS István ([Budapest]: Magyar Helikon, 1967).

Csokonai Mihály Sirköve

Arnyékok! kik itt előttem rémletek e' Templomban,
 Kiknek oszlopot emeltem kis Mausoleumomban;
 Szabad e egy Poétának árnyékját közitekbe
 Iktatnom? 'S koszorújának helyt adnom ez rejtekbe'?
 Őtet ugyan az Orpheus titkai' tornáttzában
 Még kívül erre Morpheus, a halgatók' sorában,
 De méltó volt az ő nemes elméje már azokra. -
 Hóltta után is érdemes a' Ti barátságokra:
 El tér 's éppen jó helyt talál Ifju sorban kötözött
 Koszorúja Németi Pál'¹¹ 's Czindery¹² lantja között.
 Ugy is üressen maradnak mahólnap a' Szent helyek,
 Mihelyt engem' be fogadnak hív barátimnak,¹³ mellyek
 Ha én be töltöm a' számot¹⁴ mert én is bizton várom
 Ölelésteket, 's kriptámat magam után bezárom:
 Hátha nints is hátra több fő, a' kinek ma szentelek
 Koszorút, és utolsó kő a' mellyet ma emelek.¹⁵
 Őtet ugyan hív Barátok! Ti alig ismertétek
 Avagy tsak azt nem tudtatok, hogy ő is a' tiétek,
 Hogy őtet is ide hozom; hogy sir követ tsinálni
 Ő neki is én tartozom, 's én fogok parentálni:
 De én esmertem sokképpen az Egekig szárnyaló
 Lelkét 's tudom hogy ő éppen Ti közitekbe való.
 Hogy a' hatalmas természet' keze ellen vétkezném,
 Ha őtet örök enyészet ellen nem védelmezném.
 'S vallyon egy ilyen ritka miv, Magas elme, nemesibb
 Agyagbúl alkottatott sziv, nem e sokkal jelessebb
 Targyja egy Philosophusi Nemes Örök életnek?
 Mint méltatlan triumphusi sok haddal nagygyá lettnek. -
 Hány kegyetlen Bajnokoknak emelünk oszlopot?
 Azért hogy büntelen soknak ezközlik Halálokat;

11 Németi Pál (1758–1783) költő, debreceni diák, később nevelő a debreceni kollégiumban.

12 Czindery Pál (1758?–1798) költő, Somogy vármegye másodalispánja.

13 barátim, [szótagszám]

14 „Discedam, inplebo numerum, reddasque tenebris Aeneis: 6:545.” („Déiphobus pedig így szólt: »Nagy papnő, ne neheztelj, / máris térek vissza, betöltöm a számot az éjben, / ellenben, díszünk te, eredj s éj célba különbül.« / Ennyit szólt, de el is kanyarult léptével eközben.” Aen. VI, 544–547.)

15 [A következő strófa három kereszttel elválasztva az előzőtől.]

Hát a' maga kedveltető *Vitéznek* sirkő helyett,
 Egy homok sziklás temető kertben adunk e helyet,
 Hol az el múltak' királyja' feledékeny hatalma,
 'S a' nem létel ideája lessz az Erdem' jutalma.¹⁶
 Oh nem - ha nints magasra hányt dombon temető sírja,
 Ha a' főveny, a' néki szánt oszlopot meg nem bírja,
 Ha ki sokall egy költséges sirkövet a' szegénynek,
 Ha szálka, a' tisztességes intézet sok szemfénynek;
 Ha elmés vers darabjai talán nem elegendők,
 Hogy meg éljen Csokonai; vagy azok is veszendők,
 Jer! édes név! hadd irjalak e' nagy nevek' számába',
 Jer Mihály! hadd iktassalak olly Angyalok' sorába,
 A' kik itt például vagynak az Erkölsnek, és észnek,
 A' kik meg halni nem hagynak, míg ők élendők léznek.
 Homér,¹⁷ nem hogy kissebb vólna most a' Nagy Akhillesnél¹⁸
 Sőt ha Homér nem lantolna 's e' kóldus Enekesnél
 Nem bámúlnánk az erősnék remek monumentumát,
 Alig lelnénk Achillesnek emlékezete' nyomát:
 Horác¹⁹ tovább él 's most ditsőbb az Ő Mecœnássánál,²⁰
 Virgil²¹ a' legelső 's legfőbb Romai Monarchánál,
 Legalább örök életek szebb, mint ama' Nagyoké,
 Gyakrabbb 's jobb emlekezetek sokkal mint amazoké:
 A' mit az Anya nem adott, és a' mit a' születés,
 A' Lélektől megtagadott, majd egy késő számvetés
 Végtelenül ki potolja, midőn mind Achillesrúl
 Az erő, melly magasztalja, mind a' vak Enekesrúl
 A' ruha rongy lerothadnak, mint nem rá tartozandók,
 Csak *elme* 's *erkölts* maradnak öszve hasonlítandók.
 'S mig azokat Egyiptomi vádolók kitsinyítik,
 Sőt hosszabb idők ostromi el enyészni segítik.

16 [A következő strófa három kereszttel elválasztva az előzőtől.]

17 Homérosz: i. e. VIII. század, görög költő, az *Iliász* és az *Odüsszeia* szerzője.

18 Homérosz *Iliászának* főhőse.

19 Horatius Flaccus, Quintus (i. e. 65 – i. e. 8) római költő.

20 Gaius Maecenas (i. e. 70? – i. e. 8) római államférfi, aki támogatta Horatiust és Vergiliust is.

21 Publius Vergilius Maro (i. e. 70 – i. e. 19) római költő, az *Aeneis* szerzője.

Ezek Fabricz²² Harlez²³ 's mások fényes Pantheumban
 Ragyognak,²⁴ 's mulató Társok velünk írásaikban.²⁵
 Ne irtózz hát Csokonai! ha sirkő híjjával léssz,
 Egy Kegyesnek²⁶ barátjai közt koszorúd' helyje kész:
 All már 's jó forman rakva van egy barátod' házában,
 Egy kis kripta a' tsinatlan Magyar Arkádiában²⁷
 A' hol hajdan sipolgattál, Széchényit idvezletted,
 Egy Czinderit el sirattál, Dorottyát éneketted;
 Hol velem Megapolisban néha versent lantoltál,
 'S egy nyájas Amarillisban²⁸ Pásztor Leányt rajzoltál
 Vagy Messene' szomszédjában a' Sugárt terjesztetted,
 Egy új épült oskolában Apolló terhét vitted²⁹

22 Egyelőre nem tudtuk azonosítani.

23 Egyelőre nem tudtuk azonosítani.

24 Ragyognak [értelem]

25 [A következő stófa három kereszttel elválasztva az előzőtől.]

26 „Nem tsak az Istenhez kegyes az ember, hanem szüleihez, hazájához, baratihoz &c. *Sum pius Aeneas*. Vergilius. *Aeneis*” {Utalás Vergilius *Aeneis*ére: „Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste penates / Classe ueho mecum, fama super aethera notus.”; „Aeneás vagyok én, a kegyes, ki hajóin a harcból / Megmentett honi isteneit viszi, hírem eget ver.” *Aen.* I, 378–379.}

27 „Ha a' régi Görög Ország' tartományai 's városai fekvése szerint sértő hasonlítás nélkül akarjuk el nevezni Hazánk' vidékeit, *Euboea* lessz Erdely. *Attica*, Debreczen, *Thebe* Kassa' vidéke, *Megara* Patak; *Argolis* Buda Pest, *Elis* Zala, *Messzena* a' Horváth vidék. Somogynak jut Arkadia: van is itt makk elég, ha úgy tetszik Artemidorusnak: számár ugyan kevés, de ló sok van és számos <I> jóra való Ménesek. *Aeneis* 8:518. *Arcades* huic equites, bis centum robora pubis {»Kap tőlem kétszáz arcádi lovast, a legények / színe-javát, de nevében ad ő, Pallásom is ennyit.« *Aen.* VIII, 518–519}, és 10: 504. *Arcades* insvetos acies inferre pedestres {»az arcast, / kik kezdők a gyalog-harcban, Pallás menekülni / látja a sarkukban loholó latiumbeli hadtól,« *Aen.* X, 363–365, tehát más szöveghelyen, mint amit Horváth megadott. Megjegyzése a *Hazai Tudósítások* jegyzetében: „noha ez már talán a transplantatio után volt”}; Rossz nevét költötte neki Losonczy István, mint Arkádiának *Iuvenalis* *Laeva in parte mamillae nil salit Arcadio Iuveni.* {»hogya a bal mellében semmi se szökdél a bamba / Arcádiából jött ifjúnak« *Iuv. Sat.* VII, 159–160.} De az éneklésben, akkor e, vagy mikor? különös híres volt Vergilius *Ec.* 7:4. *Arcades* ambo, et cantare pares et respondere parati {»Mindegyikük viruló fiatal, mindegyikük arcas, / s verse csakúgy, mint egymással versengeni készek.« *E.* VII, 4–5}; vagyunk ketten hárman most is, noha nem akarunk azzal az exclusivával ditselkedni. Vergilius *Ec.* 10. *Soli* cantare periti *Arcades* {»Zengjétek csak el arcasok ezt, hisz a dalhoz az arcas / ért igazán.« *E.* X, 32–33}; hanem tsak [sor fölé írva] azt mondjuk, hogy a' makkra az Arkadiákat <tsak> meg [sor fölé írva] Arkas szoktatta, még a' nap és hód világ előtt, Noé idejében – (Kupa Herczeg alatt) mind a' földnek, mind lakosságainak olly szembe tűnő miveletlensége tsak *Aristeus*ig tartott; a' ki sok culturát vitt be, 's talán a' Musikát is ő, mert Apolló fija volt.”

28 CSOKONAI VITÉZ Mihály, *Amaryllis: Idyllum Schraud kir. tanácsosné halálára* (Pest: Trattner, 1803).

29 „Csurgónn supplens Professor volt, és ditséretesen folytatta hivatalát.”

Mindenütt Aesthesisednek szűz példáját mutattad,
 Emberszerető szivednek nemes jeleit adtad³⁰
 Itt mondom, itt ama' hajdan Pán Isten' hazájában,
 Egy, az Arion' tulajdon keze alkotmányjában,
 Kész a' Te 's a' mi sir bóltunk, mellyben fogják szemlélni
 Hogy *valaha mi is voltunk* 's nem is szününk-meg élni.
 Vagynak itt már *Euboeábúl*, vagynak *Athenébül* is
 Lessz ha élek *Megarábúl*, 's előre *Thebébül* is,
Argolisi a' Hazában nevezetes férjfiak,
Messenábúl Eliába költözött Atyafiak,
 Egy kis sereg, melly félve várt, 's a' hajnalt sohajtozta,
 Mikor Arion az óltárt egy éjjel karján hozta³¹
 Itt, itt, ezek közt intézem el sorsát emlekezet-
 Oszlopodnak én Vitézem! itt ezekkel fogj kezét.³²
 Mitsoda kegyetlenség is volna 's öldöklés' neme,
 Hogy az elme' deréksege 's eredeti erdeme
 A' dög testre rá halmozott sir alatt el folytassék,
 Csak míg mozgott és dolgozott, és ne tovább tudassék.
 (Mert az égi származású Szent tűz mig melegített,
 Egy alacsonyabb szabású testet elevenített.)
 'S tsak harminczkét esztendeig éljen e Csokonay?
 Kinek illy kevés ideig tündöklött virtusai
 Százakat érdemlenének – 's másként is a' szünetlen-
 Munkás eleven elmének el múlni lehetetlen.³³
 Jer hát jer! végy halhatatlan árnyék! helyt sir boltomban
 Koszorúd hervadhatatlan marad Pantheumomban.
 Ide le a' menykő se hat³⁴ méjj kripta. – sem olvasztó
 Tűz az arnyéknak nem árthat; sem a' mindent apasztó-
 Régiség meg nem semmisít: 's mig magyarul beszélnek,
 A' magyarok, mind, a' kik' itt elöttem álnak, élnek.

30 „A' mi misantropia láttatott lenni *Csokonaiban*, az valóságos nyavalya volt; a' miatt vonta el magát néha; egyébaránt ő átaljában ember-barát volt.”

31 „*Sacra manú, patrisque Penates Aen: 2:717. Ilium in Italiam portans 1:68.* {»Házunk szentjeit, isteneink, apa, tartsd te magadnál;« *Aen. II, 217.* »Ílium úszik, nézd, tyrrhén vizen, óh, a gyülöltek, / isteneikkel im Ítaliát igyekezve elérni:« *Aen. I, 67–68.*}

32 [A következő strófa három kereszttel elválasztva az előzőtől.]

33 [A következő strófa három kereszttel elválasztva az előzőtől.]

34 „*Qvod Nec Jovis ira nec ignes, nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas. Metam: conclus[io].* {»Íme, a művem kész, mit sem Jupiter dühödése / Sem tűz, vas, se falánk nagy idő soha nem töröl el már.« *Metam. 15, 871–872*»